

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เรื่อง คุณสมบัติผู้ใหญ่บ้านตามมาตรา ๑๒ (๓) แห่งพระราชบัญญัติ
ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗-

กรรมการปกครองได้มีหนังสือ ที่ มท ๐๓๑๐.๒/๙๗๑๗ ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๒ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาขอหารือเกี่ยวกับคุณสมบัติการเป็นผู้ใหญ่บ้านของ นายจรรย์ หมดแก้ว ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๙ ตำบลแก่งโสภา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก สรุปความได้ว่า นายจรรย์ อาศัยอยู่ในบ้านเลขที่ ๓๖๓/๑ หมู่ที่ ๙ ตำบลแก่งโสภา อำเภอวังทอง มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๗ บ้านหลังนี้ได้ถูกรื้อถอน และนายจรรย์ ย้ายไปอาศัยอยู่ในบ้านเลขที่ ๙/๑ หมู่ที่ ๙ ตำบลแก่งโสภา ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนเลขที่บ้านเป็น ๓๐๐/๑ โดยไม่แจ้งรื้อถอนบ้านหลังเดิม เนื่องจากในการสมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๙ นายจรรย์ ได้ใช้เอกสารทะเบียนราษฎรของบ้านเลขที่ ๓๖๓/๑ ที่ถูกรื้อถอนไปแล้ว จึงมีปัญหว่า นายจรรย์ เป็นผู้ขาดคุณสมบัติและมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒ (๓) แห่งพระราชบัญญัติ ลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ หรือไม่

จังหวัดพิษณุโลก เห็นว่า แม้บ้านเลขที่ ๓๖๓/๑ หมู่ที่ ๙ ตำบลแก่งโสภาจะถูกรื้อถอนไปแล้ว แต่ทะเบียนบ้านเป็นเอกสารทางราชการที่นายทะเบียนออกให้ไว้เพื่อเป็นหลักฐานตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๔ ประกอบกับพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ มาตรา ๑๒ (๓) มีเจตนารมณ์เพื่อให้ได้ผู้ใหญ่บ้านที่มีถิ่นที่อยู่และภูมิลำเนาอยู่ในเขตท้องที่อย่างแท้จริง เมื่อปรากฏว่านายจรรย์ ได้อาศัยอยู่ในบ้านเลขที่ ๙/๑ ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็น ๓๐๐/๑ หมู่ที่ ๙ ตำบลแก่งโสภา มาโดยตลอด นายจรรย์ ไม่น่าจะเป็นผู้ขาดคุณสมบัติการเป็นผู้ใหญ่บ้านตามมาตรา ๑๒ (๓) แต่การที่นายจรรย์ ได้นำทะเบียนบ้านเลขที่ ๓๖๓/๑ มาใช้ เป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรฯ ควรถูกกล่าวตักเตือน ในฐานะเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งแต่ละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

กรรมการปกครอง เห็นว่า พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ มาตรา ๑๒ (๓) กำหนดว่า ผู้ที่ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ และต้องมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านนั้นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีจนถึงวันเลือก เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่านายจรรย์ มีภูมิลำเนาและถิ่นที่อยู่เป็นประจำในหมู่ที่ ๙ ตำบลแก่งโสภา มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ จนถึงปัจจุบัน และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรฯ อยู่บ้านเลขที่ ๓๖๓/๑ หมู่ที่ ๙ ตำบลแก่งโสภา ติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีนับแต่วันเลือก ย่อมถือได้ว่า นายจรรย์ เป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มี

ลักษณะต้องห้ามในการสมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านแล้ว ส่วนข้อเท็จจริงที่ปรากฏว่าบ้านเลขที่ ๓๖๓/๑ ได้ถูกรื้อถอนแล้ว แต่ไม่มีการแจ้งรื้อถอนต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งนั้น ก็เป็นอำนาจโดยชอบของนายทะเบียนตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรฯ ที่จะดำเนินการตามกฎหมายแก่นายจรรย์ฯ อีกกรณีหนึ่งต่างหาก ซึ่งไม่กระทบต่อการมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒ (๓) ในการเป็นผู้ใหญ่บ้านของนายจรรย์ฯ แต่อย่างใด สำหรับการพิจารณาว่านายจรรย์ฯ ควรถูกกล่าวหาว่าตกเงื่อนไขในฐานะเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งแต่ละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎหมายนั้น เป็นอำนาจของจังหวัดที่จะพิจารณาดำเนินการได้ตามความเหมาะสม

เนื่องจากกรณีดังกล่าวเป็นปัญหาการตีความกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลผู้สมัครรับเลือกหรือผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้ได้ข้อยุติและกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง ชัดเจน กรมการปกครองจึงขอหารือว่า ความเห็นที่ว่า นายจรรย์ฯ ไม่เป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒ (๓) แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ฯ ข้างต้น ถูกต้องหรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑) ได้พิจารณาข้อหารือของกรมการปกครอง โดยมีผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครองและจังหวัดพิษณุโลก) เป็นผู้ชี้แจงข้อเท็จจริงแล้ว เห็นว่า มาตรา ๑๒ (๓)^๑ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ฯ กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นผู้ใหญ่บ้านว่าต้องมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำและมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านนั้นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีจนถึงวันเลือกเมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า นายจรรย์ฯ ได้อาศัยอยู่เป็นประจำในหมู่ที่ ๙ ตำบลแก่งโสภา มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ จนถึงปัจจุบัน และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรฯ อยู่บ้านเลขที่ ๓๖๓/๑ หมู่ที่ ๙ ตำบลแก่งโสภา ติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีนับถึงวันเลือก แม้ว่าบ้านเลขที่ ๓๖๓/๑ หมู่ที่ ๙ ตำบลแก่งโสภา จะถูกรื้อถอนไปแล้ว แต่นายทะเบียนตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรฯ ยังมิได้ดำเนินการจำหน่ายเลขประจำบ้านและทะเบียนบ้านฉบับดังกล่าว ประกอบกับไม่มีบทบัญญัติใดแห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรฯ กำหนดสถานะของทะเบียนบ้านของบ้านที่รื้อถอนโดยไม่แจ้งการรื้อถอนและนายทะเบียนยังไม่ดำเนินการจำหน่ายเลขประจำบ้านและทะเบียนบ้านตามมาตรา ๔๑ แห่งพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร

^๑มาตรา ๑๒ ผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

๑.ล๑

๑.ล๑

(๓) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำและมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎรในหมู่บ้านนั้นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีจนถึงวันเลือกและเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นหลักฐาน

๑.ล๑

๑.ล๑

๑^๒ ว่าจะมีผลเป็นเช่นไร ทะเบียนบ้านเลขที่ ๓๖๓/๑ จึงเป็นทะเบียนบ้านตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรฯ โดยเทียบเคียงได้กับมาตรา ๔๒ วรรคสอง^{๑๓} แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ที่บัญญัติว่าคำสั่งทางปกครองย่อมมีผลตราบเท่าที่ยังไม่มีการเพิกถอนหรือสิ้นผลลงโดยเงื่อนไขเวลาหรือโดยเหตุอื่น ดังนั้น ทะเบียนบ้านเลขที่ ๓๖๓/๑ จึงเป็นเอกสารราชการที่ใช้เป็นหลักฐานตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรฯ ได้ เมื่อนายจรรย์ฯ มีภูมิลำเนาและถิ่นที่อยู่เป็นประจำในหมู่ที่ ๙ ตำบลแก่งโสภา มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ จนถึงปัจจุบัน และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปีจนถึงวันเลือก จึงมิได้เป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามการเป็นผู้ใหญ่บ้านตามมาตรา ๑๒ (๓) แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ฯ

สำหรับกรณีที่นายจรรย์ฯ ยังคงใช้เอกสารทะเบียนราษฎรของบ้านที่ถูกรื้อถอนแล้วแต่ไม่ได้แจ้งการรื้อถอนต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้ง ก็เป็นอำนาจโดยชอบของนายทะเบียนตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎรฯ ที่จะดำเนินการตามกฎหมายแก่นายจรรย์ฯ และการพิจารณาว่านายจรรย์ฯ ควรถูกกล่าวตักเตือนในฐานะเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้ง หรือไม่นั้น เป็นอำนาจของจังหวัดที่จะพิจารณาดำเนินการได้ตามความเหมาะสม

(ลงชื่อ) พรทิพย์ จาละ

(คุณพรทิพย์ จาละ)

เลขาธิการคณะกรรมการการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา

กันยายน ๒๕๕๒

^{๑๒}มาตรา ๔๑ ผู้ใดรื้อบ้านที่มีเลขประจำบ้านโดยไม่ประสงค์จะปลูกบ้านใหม่ในที่ดินบริเวณนั้นอีกต่อไปหรือเพื่อไปปลูกสร้างบ้านในที่อื่น ให้แจ้งการรื้อบ้านต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รื้อบ้านเสร็จเพื่อจำหน่ายเลขประจำบ้านและทะเบียนบ้าน

บ้านที่รื้อถอนโดยไม่แจ้งต่อนายทะเบียนผู้รับแจ้งตามวรรคหนึ่ง ให้นายทะเบียนจำหน่ายเลขประจำบ้านและทะเบียนบ้านและแจ้งย้ายผู้มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านนั้นไปไว้ในทะเบียนบ้านกลางตามระเบียบที่ผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนด

^{๑๓}มาตรา ๔๒ คำสั่งทางปกครองให้มีผลใช้บังคับต่อบุคคลตั้งแต่ขณะที่ผู้นั้นได้รับแจ้งเป็นต้นไป คำสั่งทางปกครองย่อมมีผลตราบเท่าที่ยังไม่มีการเพิกถอนหรือสิ้นผลลงโดยเงื่อนไขเวลาหรือโดยเหตุอื่น

เมื่อคำสั่งทางปกครองสิ้นผลลง ให้เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเรียกผู้ซึ่งครอบครองเอกสารหรือวัตถุอื่นใดที่ได้จัดทำขึ้นเนื่องในการมีคำสั่งทางปกครองดังกล่าว ซึ่งมีข้อความหรือเครื่องหมายแสดงถึงการมีอยู่ของคำสั่งทางปกครองนั้น ให้ส่งคืนสิ่งนั้นหรือให้นำสิ่งของดังกล่าวอันเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้นั้นมาให้เจ้าหน้าที่จัดทำเครื่องหมายแสดงการสิ้นผลของคำสั่งทางปกครองดังกล่าวได้